

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. II. Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit ad finem lunæ
decimæ quartæ mensis Nisan, quando juxta legis præscriptum, etiam à
cæteris isto anno observatu necessarium, Agnum Paschalem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

quod etiam
offenditur
ex Triden-
tino.

Hinc est quod Concilium Tridentinum sess. 13. pluries Eucharistiam appellet *divinum, mirabile, sacrosanctum, sanctissimum* Sacramentum. Hinc cap. 2. ejusdem sess. particulariter asserit, Salvatorem nostrum Sacramentum hoc instituisse, in quo divinitus divini sui erga homines amoris velut effudit.

Et cap. 3. quod intitulum: De excellentia sanctissima Eucharistia super reliqua Sacramenta. Sic dicere incipit: *Commune hoc quidem est sanctissima Eucharistia cum ceteris Sacramentis, Symbolum esse rei sacrae, & invisibilis gratiae formam visibilem: verum illud in ea excellens & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum est. Quis haec omnia oculatus introspectiens dubitare poterit de praesentia ejus ac diversitate?*

Prætermitto materiam, & formam distinctam, quam nemo ignorat.

7.
Finis Eucharistiae est nutrire vitam spirituales.

Florentin.

Adde diversitatem finis. Nam Eucharistia instituta est ad nutriendam vitam spirituales animæ, non secus, ac cibus materialis ad nutriendam vitam naturalem corporis, quod nulli alteri Sacramento competit ex propria sui institutione, ut discutrenti per singula facile constabit, & clarissimè significat Concilium Florentinum in Decreto Unionis his verbis: *Per Baptismum enim spiritualiter renascimur: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutriuntur divinâ Eucharistia alimonâ. Quod si per peccatum egritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter (prout animæ expedit) per Extremam Unctionem. Per Ordinem verò Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium corporaliter augetur. Quid clarius dici poterat?*

Sed si à me quaeritur, quid sit nutrirî divinâ Eucharistia alimonâ; Respondeo facillimè, accipere augmentum gratia per modum alimenti.

Nutrit dandò augmentum gratia per modum alimenti;

Per Confirmationem quidem etiam *augemur in gratia* (verba sunt Florentini) sed per modum Unctionis, quâ, ut loquitur Florentinum, *roboramur in fide*, hoc est, robur & vires accipimus, id est, specialia auxilia gratia, ut audacter Christi confiteamur nomen. Ideoq; inquit Florentinum supra, *in fronte, ubi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat.* Inungitur, inquam, Christum, ad luctam contra visibiles hostes fidei instar veterum luctatorum, qui oleo parabantur ad luctam.

ideoque instituta sub speciebus panis & vini,

8.

At verò Eucharistiam instituit Christus sub speciebus panis & vini, ut insinuaret particularem hujus Sacramenti effectum esse, alere spiritualiter, id est, eisdem effectus causare in anima, quos cibus naturalis causat in corpore.

Ex quo festinè cognoscitur, quod quàmvis omnia Sacramenta reipsâ augeant gratiam, si

inveniant subiectum gratum: hunc tamen effectum proprium esse Eucharistia in sensu formali, hoc est, per se & ex vi propria significationis.

Enimverò Baptismus per se est regeneratio; Confirmatio, roboratio in Fide; Pœnitentia, reconciliatio; Extrema Unctio tendit ad perfectam sanitatem à reliquiis peccatorum: Ordinatio ad rectum Ordinis usum, sicuti Matrimonium ad dandas vires, quibus onera ejus laudabiliter portentur,

Potè Eucharistia per se non ordinatur nisi ad augendam vitam spirituales per modum cibi ibi sistendo, ita ut illud augmentum intenderet, etiam si ad aliam operationem non ordinaretur; quamvis de facto ad omnem operationem bonam ordinetur.

Veluti cibus materialis, etiam si per se habeat augere substantiam viventis, tamen etiam conducit ad operationes; quippe regula sobrietatis est bona corporis valetudo & dispositio ad mentis functiones; dicente Divo Augustino libro de moribus Ecclesie cap. 21. *Habet vir temperans in huiusmodi rebus mortalibus & fluentibus (cibus ac potibus) vitæ regulam utroque Testamento firmatam: ut eorum nihil diligit, nihil per se appetendum putet, sed ad vitæ huius, atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet, utentis modestiâ, non amanti affectu.*

At verò alia Sacramenta tamen conferant gratiam, tamen in hac non sistunt; sed illam per se ordinant ad aliquam particularem operationem.

Et si objicias; cibus in senibus non semper auget, sed plerumque solum reparat vires: Respondeo animam in hac vita semper esse in statu augmenti, non ita corpus. Deinde quotidie deperduntur partes substantia corporalis, quæ debent reparari: durante autem vitâ animæ per gratiam, nihil gratia deperditur quoad substantiam, ut communiter docetur in materia de charitate; sed solum quoad fervorem; ut proinde Eucharistia fervorem charitatis interdum tantum reparat, substantiam verò semper auget. Hæc latius Card. Lugo disp. 1. de hoc Sacramento sect. 1.

Ad alia progredior: Et primò quidem ad tempus institutionis hujus Augustissimi Sacramenti.

CONCLUSIO II.

Sacramentum Eucharistia Christi instituit ad finem lunæ decimæ quartæ mensis Nisan, quando juxta legis præscriptum, etiam à cæteris isto anno obler-

observatu necessarium, Agnum Paschalem comederat.

Eucharistiam, quam Christus Joannis 6. prænuntiaverat instituendam, ab ipso fuisse institutam in ultima Cœna, testes sunt Matr. Marc. & Luc. locis in proœmio Sectionis citatis. Et docet Clemens V. in Concil. Vien-nensi, ut refertur Clement. unicâ de Reliq. & Vener. Sanctorum, ibi: *Transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator noster Dominus Iesus Christus, cum tempore sue passionis instaret, sumptâ Cœnâ, in memoriam mortis sue instituit summum & magnificum sui Corporis & Sanguinis Sacramentum, Corpus in cibum, & Sanguinem in poculum tribuendo.*

Confirmatur auctoritate Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. in principio: *Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit.* Siquidem conveniens planè erat, ut qui jam proposuerat cum Discipulis suis esse omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, ut patet ex Matth. ultimo. v. ultimo: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:* ut, inquam, tunc daret se sub specie aliena, quando erat in propria Ecclesiam suam relicurus: imminente utique passione & morte, quam in illius admirabilis Sacramenti sumptione nos præcepit annuntiare, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Quis enim nesciat tunc dicta, & facta magis im-primi mentibus amicorum, ac firmius memo-riæ inherere?

Prætereo Canonem Missæ, in quo dicitur: *Qui pridie quam pateretur;* & alia plura testimonia Græcorum Patrum, juxta ac Latinorum, qui omnes concorditer subscribunt huic veritati, tamen plerique Græcorum antiquorum, ut ait Dicaſtillo disp. 1. n. 134. maximè Euthymius in cap. 26. Matth. Nicephorus lib. 1. Historiarum cap. 28. Epiphanius hæresi 50. Chrysoſtomus homilia 82. in Joannem, Theophylactus in cap. 18. Joannis, & innumeri alii, qui prædictos sequuntur, doceant Christum eo anno, quo mortuus est, anticipasse Agni Paschalis celebrationem, comedendo illum die 13. lunæ Martialis, etiam si cæteri Judæi celebra-verint die 14. ejusdem lunæ, juxta legem illis datam Exod. 12. in quo contrariantur nostræ conclusioni, quæ est communis apud Latinos. Pro clariori autem ejus intellectu, & difficul-tatum occurrentium solutione

Nota primò, Judæos annos suos computasse per menses Lunares, illumque mensem appel-lasse primum, cujus luna 14. incidebat post æquinoctium vernum, estque apud nos luna Martii: mensem porro istum vocabant Nisan, ut patet Esther 3. v. 7. *Mense primo, cuius voca-bulum est Nisan.* Et eodem mense Ægyptum egressi leguntur. Exodi 12. v. 2. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.*

Nota secundò, Judæos fuisse solitos incipe-re suas festivitates à vespere, sive ab occasu solis præcedente ipsum diem festum, juxta illud Le-vit. 23. v. 32. *A vespera usque ad vesperam cele-brabit Sabbatha vespera.* Ita ut festivitates duas haberent vespere, unam, quæ præcedebat, al-teram, quæ sequebatur.

Et verò nomine Sabbathi ibi intelligi om-nem festivitatem, colligitur ex contextu, quem vide; & ipso nomine, quod diem requieitionis significat; dicente Scripturâ eodem versu: *Sab-batum requieitionis est,* quoniam vacandum erat ab operibus servilibus.

Nota terciò, Judæos diem vulgarem ince-pisse ab ortu solis; siquidem Christus commu-ni Ecclesiæ sensu dicitur crucifixus circa horam sextam, juxta computum Judæorum, & circa duodecimam, juxta computum nostrum. Cùm igitur nos diem vulgarem computemus à me-dia nocte, sequitur Judæos computasse ab ortu solis.

Unde Matth. 20. Paterfamilias primùm egreditur summo mane, deinde horâ terciâ, sextâ, & nonâ, denique undecimâ, in qua di-cit: *Quid hic statis totâ die otiosi?* Et illâ horâ conducti, dicuntur tantùm unâ horâ laborasse. Igitur horâ undecimâ erat dies ferè finitus, & per consequens nec à vespera (ut perperam exi-stimat Sotus 4. dist. 9. a. 4.) nec à media noc-te; sed ab ortu solis celebratur inchoatus. His notatis.

Triplex est principalis controversia hujus conclusionis. Prima de tempore legitimo cele-brandi Phæse. Secunda de tempore, quo Chri-stus illud celebravit isto anno. Tertia de tem-pore, quo celebrarunt cæteri Judæi.

Quoad primam; præcipitur hæc solemnitas Exodi 12. vers. 6. his verbis: *Et servabis eum (id est, Agnum) usque ad decimam quartam diem mensis huius, immolabitque eum universa multitudo filiorum Israël ad vesperam.* Per hæc vespeream intelligit Luyſius Legionensis in opusculo quo-dam, quod inscribit: *De utriusque Agni typici atque verimolationis legitimo tempore,* priorem lunæ 14. & posteriorem lunæ 13. communis autem & antiqua sententia priorem lunæ 15. & posteriorem lunæ 14.

Fundamenta Luyſii sunt. Primum, quia ves-pere apud Judæos non finem, sed initium diei significabat. Secundum; quia eo tempore im-molabatur ab Hebræis Agnus Paschalis, quo primùm in Ægypto fuit ab iisdem immolatus: sed tunc immolarunt illum ineunte decimâ quartâ die; ergo &c. Tertium sumit ex facto Christi, qui, ut supponit ille Auctor cum com-muni sententia, celebravit Pascha tempore leg-itimo, & tamen priori vespere decimæ quar-tæ inchoantis lunæ: quippe Christus crucifixus fuit proximo die artificiali post noctem Cœnæ, ut ex Euangelio constat: non fuit autem cru-cifixus decimâ quintâ die, quia erat festiva & solemnis,

& inchoaf-se festiva-tem ab oc-casu solis præcedente festum. Levit. 23.

Et vulga-rem diem ab ortu so-lis.

Matth. 20.

Sotus.

13.

Proponitur triplex prin-cipalis con-troversia.

Prima de tempore leg-itimo cele-brandi Phæse.

Per vespe-ram Exod. 12. Luyſius intelligit priorem lu-næ 14.

14. Fundatur primò. Secundò.

Tertiò.

solemnis, in qua Judæis non licebat judicia exercere; ergo &c.

Primum fundamentum solvitur.

Exod. 23.

15. Objectio.

Responsio.

Exod. 12.

16.

Dies Azymorum eum est agni inceptum; Mar. 14.

quorum primum & ultimus specialiter dicitur sanctus.

Exod. 12.

Levit. 23.

Numer. 28.

Sed altius debuisset fodere fundamentum Luyfius, cui superimponeret molem tanti ædificii. Quod ut manifestum fiat, adherendo communi, antiquæ, ac veriori sententiæ; Respondeo ad primum fundamentum: gratis omnino asserti, dies vulgares Judæorum incepisse à vespera, & non magis ab ortu solis, Evangelistâ Luca testante Christum crucifixum horâ serè 6. cap. 23. v. 44. Erat autem serè hora sexta, cum tamen juxta computationem Luyfii, & Soti supra, hora fuisset 18. Igitur dies vulgares unam dumtaxat habebant vesperam, scilicet subsequentem; festivi autem etiam præcedentem.

At dices; unde constat lunam 14. non fuisse diem festivum, ut proinde non habuerit vesperam præcedentem?

Respondeo; quia in cæteris solemnitatibus aliquid præcipiebatur totâ die observandum; v.g. abstinentia ab operibus servilibus; in die autem lunæ 14. nihil omnino præter immolationem Phæse ad vesperam.

Et sanè cum sæpius in eodem capite Exodi, ly Ad vesperam, adjungatur alicui diei, semper tamen significat, postremam illius partem: ergo sine ratione in prædicta lege interpretatur hic Auctor priorem.

Antecedens ostendo ex v. 18. ubi sic lego: Primo mense quartâ decimâ die mensis ad vesperam comedetis Azyma, usque ad diem 21. eiusdem mensis ad vesperam. Intellige utrobique postremam; alioquin vel octo fuissent dies Azymorum, vel tantum sex, contra Scripturam ibidem v. 15. Septem diebus Azyma comedetis. Pro quo

Sciendum, dies Azymorum incepisse cum esu agni Exodi 12. v. 8. Et edent carnes nocte illâ assas igni, & Azymos panes cum lactucis agrestibus. Et Marci 14. v. 1. dicitur: Erat autem Pascha, & Azyma post biduum. Et infra v. 12. & primo die Azymorum, quando Pascha immolabant.

Adverte præterea; Agnum Paschalem debuisse comedi vesperâ immediatè præcedente primum diem festivum Azymorum, qui etiam specialiter dicitur sanctus ac solemnus, quemadmodum & ultimus: Exodi supra vers. 16. Dies prima erit sancta & solemnus & dies septima eadem festivitate venerabilis.

Levit. 23. v. 5. & sequentibus. Mense primo 14. die mensis ad vesperam, Phæse Domini est: & 15. die mensis huius solemnitas Azymorum Domini est. Septem diebus Azyma comedetis, dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque, dies autem septimus erit celebrior & sanctior.

Num. 28. v. 16. & sequentibus. Mense autem primo 14. die mensis Phæse Domini erit, & quintâ decimâ die solemnitas: septem diebus vescetur Azymis. Quarum dies prima venerabilis & sancta erit Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis.

Igitur vespera, ad quam incipiebât usus Azymorum, convincitur fuisse finis 14. lunæ, & initium 15. quia ab hoc die usque ad 21. inclusivè septem numerantur dies: octo autem à die 14. Vel si respondeas 21. diem intelligendum esse exclusivè, cum ex Scripturis allegatis constet primum diem Azymorum fuisse lunam 15. jam non numerantur, nisi sex dies Azymorum.

Et certè nisi per vesperam diei 21. acciperetur posterior, frustra dictum fuisset, Ad vesperam; quia ad attingendum 21. diem, necessarium erat attingere exclusivè saltem primam vesperam ejus, ut omnibus est manifestum.

Addita est ergo illa particula, usque ad vesperam, ut significetur percurrendum fuisse totum 21. diem usque ad finem ejus; quod etiam ipsa particula Ad denotare videtur; ut patet ex aliis locis. Levit. 23. v. 32. A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbatha vestra. Et Genes. 30. v. 16. Redieruntque ad vesperam Jacob de agro, id est, in fine diei. Josue 7. v. 6. Josue verò scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram Arca Domini usque ad vesperam.

Et hæc est perpetua phrasis Scripturæ, ut vespera diei significet absolutè finem diei, & fieri aliquid ad vesperam, significet fieri in fine diei. Ita Suarez hic disput. 41. sect. 1. contra sententiam Aloyfii.

Verùm cum dicat Suarez; Necessarium erat attingere exclusivè saltem primam vesperam eius: interrogabit aliquis: cur igitur minus verè interpretor Scripturam, si per vesperam intelligo primam inclusivè?

Respondeo; quia ultimus dies comparatur in sanctitate & solemnitate primæ diei; proinde quemadmodum per primam diem Azymorum non intelligimus solam primam vesperam, sed lucem sequentem usque ad secundam vesperam inclusivè; ita quoque per septimam diem intelligenda venit, non tantummodò prior vespera, sed etiam lux consequens usque ad vesperam alteram inclusivè.

Enimverò solemnitas pro magna parte videtur fuisse abstinentia ab opere servili: quippe continuò additur locis supra citatis ex Levit. & Numer. Nullumque opus servile facietis in eo: omne opus servile non facietis in ea. Præscribitur quoque oblatio, sive holocaustum: Offeretisque holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulos de armento duos &c. Num. 28. v. 27.

Quis autem credat, Deum pro prima dumtaxat vespera voluisse præcipere abstinentiam ab opere servili; cum homines non soleant serviliter operari de nocte, sed de die? Similiter sacrificia, excepto Agno Paschali, non leguntur de nocte oblata, sed claro die.

Confirmantur jam dicta pro communi sententia, ex illo Exodi 12. v. 8. Et edent carnes nocte illâ assas igni, & Azymos panes cum lactucis agrestibus. Et infra n. 10. Nec remanebit quidquam ex eo usque mane.

Quod

17. Vespera ad quam incipiebât usus Azymorum, fuit finis lunæ 14.

Levit. 23.

Genes. 30.

Josue 7.

Suarez.

18.

Primus & ultimus dies Azymorum inter se comparantur in sanctitate & solemnitate.

19.

que solemnitas pro magna parte consistebat in abstinentia ab opere servili.

Confirmantur autem dicta Exod. 12.

Quod illud quæso mane? Dies certè 15. te- ste Josepho libro 3. Antiq. cap. 13. ubi aliqui sic legunt: Mense primo, qui a nobis dicitur Ni- san, & a quo annus incipit, & luna 14. sole arie- tem obtrivente, quandoquidem hoc mense ab Ægyp- tiaca servitute liberati sumus, sacrificium, quod tunc exequentes fecisse diximus, Pascha nominatum, quot- annis instaurare lege iubemur, celebramusq; id per solatitia, nihil è victimis relinquentes in sequentem diem, quæ est 15. & Azymorum festivitas prima.

Vel ut alii: Mense verò Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est, anni principium 14. luna, sole opposito in arietem, quo mense liberati sumus à ser- vitute Ægyptiorum, sacrificium, quod tunc egreden- tes ex Ægypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod Pascha dicitur) celebrareq; sancivit. Et utri- que celebramus illud per Tribus nostras nihil immola- torum in crastinum reservantes. Quinta decima autem succedit festivitas Azymorum, quæ septem diebus celebratur &c.

Igitur nox illa, de qua loquitur Exodus, immediatè præcedebat lunam 15. Ergo vespe- ra lunæ 14. in qua immolari debuit agnus, se- cunda erat, & non prima. Quod ut melius in- telligas,

Adverte, solemnitate Phasæ institutam fuisse in memoriam percussione omnium pri- mogenitorum in terra Ægypti. Exodi 12. v. 12. Et transibo per terram Ægypti nocte illa, per- cutiamq; omne primogenitum in terra Ægypti ab ho- mine usque ad pecus. Sequitur v. 14. Habebitis au- tem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sem- pitemo. Puta immolatione Agni Paschalis.

Porro festum Azymorum institutum fuit in commemorationem exitus filiorum Israël à terra Ægypti. v. 17. Et observabitis Azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, & custodietis diem istum in generatio- nes vestras ritu perpetuo.

In eadem, inquit, ipsa die, in qua videlicet comedetis Azyma. Quæ illa? Quarta decima ad vespèram: sic quippe scriptum est vers. 18. Primo mense quartà decimà die mensis ad vespèram comedetis Azyma.

Siccas; ad primam vespèram, infero, ergo luna 14. egressus est Israël de Ægypto, cum tamen Num. 33. v. 3. dicat Scriptura: Profesti- gium de Ramesse mense primo quantà decimà die men- sis primi, alterà die Phasæ.

Sed contra: quomodò ergo eadem die? Respondeo, eadem ceremoniali (scilicet 15. quæ habebat duplicem vespèram, in quarum prima erat solemnitas Phasæ) diversà autem naturali sive usuali. At verò in sententia Aloy- sii diversà die & ceremoniali, & naturali.

Quemadmodum ergo exitus Hebræorum de terra Ægypti immediatè subsequutus est (ut statim ostendo ex Scriptura) percussione pri- mogenitorum; ita quoque festum Azymorum immediatè debuit subsequi solemnitate Pha-

se, sive immolationem Agni.

Antecedens, quia ab Aloytio negatur, probatur ex illis verbis Exodi 12. v. 29. Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne pri- mogenitum in terra Ægypti. v. 30. Surrexit Pharaon nocte. v. 31. Vocatisq; Pharaon Moysè & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo. v. 33. Urgebantq; Ægyptii populum de terra exire velociter. v. 39. Et fecerunt subcimentos panes Azymos, neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Ægyptus, & nullam facere sumentibus moram.

An fortè dies integer, qui, in sententia il- lius Auctoris, intercessit inter immolationem Phasæ, sive percussione primogenitorum, & egressum ex Ægypto, non erat sufficiens ad panem fermentandum? An qui finit integrum diem, nullam finit facere moram? Quid ne- cesse erat Pharaonem nocte surgere, & vocare Moysen, si integro die volebat expectare ipso- rum egressum?

Propter hæc non videtur verosimile integ- rum diem intercessisse inter comestione Agni, & profectionem populi de Ægypto: sed primo mane (juxta præceptum Domini Exodi 12. v. 22. Nullus vestrum egredietur ostium domus sue usque mane) diei 15. omnes filios Israël ce- pisse egredi è domibus suis, & convenisse ad civitatem Ramesse, indeque circa vespèram ejusdem diei profectos fuisse, & castrametatos in Soccoth.

Et hoc modo, inquit, Suarez supra (quem vide) omnia sunt facilia, nec quidquam re- perio, quod huic modo dicendi & describendi rem hanc repugnet.

Ex quo corruit secundum fundamentum Aloysii supra. Pro quo etiam nihil facit aucto- ritas Josephi l. 2. Antiq. cap. 5. abas 13. nam ubi una translatio legit: Illucescente die 14. omnes ad exitum animati sacrificabant; altera habet: In- stante die, sive, cum instaret quarta decima dies, id est, hora illius diei, utique vespèrina à Moysè prænuntiata, omnes ad egressionem tendentes, id est, necessaria preparantes, & immolantes sangui- nem, domus proprias hyssopi frondibus emundabant.

Cùmque pertransiisset Dominus percutiens Ægyptios, ipsa eadem nocte (in cujus initio Agnum immolaverant) in fine, urgentibus Ægyptiis, post vasa aurea & argentea, aliam- ve lupullectilem mutò ab ipsis acceptam, circa auroram diei 15. profecti sunt de Ramesse in Soccoth. De Ramesse, inquam, non quòd in illa particulari civitate omnes fuerint com- morati (hoc enim videri posset impossibile pro- pter nimiam multitudinem; erant quippe Sex-

centa ferè millia peditum virorum absque parvulis, sed & vulgus promiscuum innumerable ascendit cum eis. Exod. 12. v. 27. & 28.) sed quòd ad il- lam omnes statim cœperint confluere, ut ex Ægypto, in cujus finibus sita erat, egrede- rentur: præterquam quòd aliqui per Ramesse in- telligant totam terram Gessen, in qua à prin-

primogeni- torum.

Probat ex Scrip. Exo- di 12.

22.

Non est ve- rosimile in- tegrum diem intercessisse inter comestione agni & profectionem po- puli de Æ- gypto.

Suarez supra

23.

Ex dictis corruit se- cundum fundamen- tum Aloy- sii. Explicatur aucto- ritas Josephi.

Exod. 12.

10. Adverte

11.

12.

13.

14.

15.

cipio inter Ægyptios habitaverant, & cuius præcipua civitas erat Ramesse.

24.

Ecce quam debilia duo priora novæ sententiæ fundamenta. Putas quia tertium erit magis solidum? Est autem factum Christi, de quo est secunda controversia principalis huius conclusionis, & quaritur; an Christus tempore à lege præscripto celebraverit ultimam cœnam legalem? Affirmat Aloysius, & nos cum illo, & cum latina Ecclesia communiter, contra Græcos plerosque, qui, ut tueantur Christum consecrassè in fermentato, docent, ipsum uno die anticipasse esum Agni Paschalis contra præscriptum legis.

Christus non anticipavit esum Agni Paschalis.

At gratis planè, ut mox patebit ex solutione eorum, quæ pro ipsis obijciuntur, quin & inefficaciter ad intentum: nam si anticipaverit esum Agni; quidni etiam dies Azymorum, qui simul inchoabatur? Deinde esto non: saltem in cœna Agni erat panis Azymus, quem proinde facillè potuit assumere, etiam admisâ duplici cœnâ, & institutione Sacramenti sub usuâli. Sed audiamus, & respondeamus ad objectiones.

25. Solvantur objectiones. Item 13.

Prima sumitur ex Joannis 13. v. 1. *Ante diem festum Pascha* &c. Quid inde? Non dicit ante festum; hoc quippe incipiebat à vespera præcedente; sed *Ante diem festum*, usualem videlicet, seu artificialem, qui incipiebat luna 15. ab ortu solis, eratque primus dies Azymorum, Pascha appellatus ab immolatione Agni Paschalis pridiæ ad vesperam factâ.

Cut primus dies Azymorum vocetur Pascha?

Luc. 22.

Testis Euang. Lucas cap. 22. sui Evangelii v. 1. *Appropinquabat, inquit, dies festus Azymorum qui dicitur Pascha.* Et libro, quem intitulavit: *Actus Apostolorum* cap. 12. v. 3. ait: *Erant autem dies Azymorum.* Et subdit versu sequenti: *Quem (Petrum) cum apprehendisset misit in carcerem.... volens post Pascha, id est, post dies Azymorum, producere eum populo.*

Act. 12.

26.

Lev. 18.

Obijciunt secundo; Joannis 18. v. 28. dicitur de Judæis: *Et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.*

Pascha non semper significat agnum Paschalem; Innoc. III.

Hic rursus laboratur in æquivoco: quippe *ly Pascha* non semper significat Agnum Paschalem lunâ 14. ad vesperam immolandum, sed etiam aliquando panem Azymum, teste Innocentio III. l. 4. de Myster. Missæ cap. 4. hisce verbis explicans hanc Scripturam: *Omnes (dies Azymorum) erant solemnes, etsi non aded sicut primus & ultimus; sed ad edendum Azyma septem diebus oportebat eos omnes existere mundos. Unde quolibet septem dierum non poterant introire prætorium, ne contaminarentur sed comederent Pascha, id est, in Pascha, vel nomine Pascha possunt & Azyma designari.*

Pascha quinque modis accipitur.

Hanc explicationem Pontificis amplectitur Doctor Subtilis 4. dist. 11. q. 6. n. 5. dicens: *Ad probationes eorum (Græcorum) quas addunt pro antecedente, patet per unam distinctionem positam*

ab Innocentio de Offic. Missæ parte 3. (aliâs libro 4.) cap. 4. quod Pascha quinque modis accipitur. Vno modo pro solemnitate diei Azymorum, quæ erat luna 15. Alio modo pro die, in cuius vespere comedebatur Agnus, quæ erat luna 14. Tertio pro hora immolationis Agni, quæ erat pars diei 14. Quarto pro Agno, qui comedebatur vel immolabatur. Quinto modo pro panibus Azymis.

Et actutum subiungit: *Ad propositum sufficit primum membrum distinctionis pro solvenda auctoritate prima de Joannis 18. & similiter pro secunda auctoritate de Joannis 13.*

Quod si fortè cupiam minùs allubescat interpretatio Innocentii; Respondeat cum Divo Augustino l. 5. qq. veteris Testamenti q. 24. super Deuteronomium, nomine *Pascha* Scripturam nonnumquam intelligere alias victimas, seu hostias, quæ diebus illis Azymorum, præsertim primo & ultimo, ex præcepto legis debebant offerri, ut statuitur Num. 28. vers. 19. *Offeretisq; (prima die Azymorum) incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum &c. Et v. 27. Offeretisq; (die ultimâ) holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulos de armento duos &c. Idem dicitur 2. Paralip. 30. & 35. Sicuti & Deutero. 16. Ubi victimæ illæ patentur vocantur Phafe seu Pascha v. 2. *Immolabisq; Phafe Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus.**

Ubi Sanctus Augustinus supra: *Quid, inquit, sibi vult hoc, quod addidit boves, cum immolationem Pascha de ove tantummodo commendaverit? Et paucis interjectis: Quid ergo hic sibi vult boves? Et respondens per interrogationem ait: An propter alia sacrificia, quæ ipsis diebus Azymorum sunt immolanda? Quasi diceret: Propter alia: etenim aliam responsum ad propositam questionem non adducit. Et generaliter loquitur de omnibus diebus Azymorum nullo excepto.*

Accedat lib. 3. Eldrà (qui est necdum Canonicus, hæc tamen in re non parvæ auctoritatis) cap. 1. v. 7. & 8. *Et donavit Iofas in plebem, quæ inventa est, ovium, agnorum, & badorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia. Hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo; & Sacerdotibus in Pascha oves numero duo millia, vitulos quingentos. In Pascha, inquam, id est, pro solemnitate festorum Paschaliûm, sicuti Christus 2. Cor. 5. dicitur factus peccatum (v. 21. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*) quia pro nostro peccato oblatas est.*

Quod verò illa victimæ manducari non possent ab immundis, possent autem ab omnibus, qui essent mundi, etiam à multitudine vulgi & populi, constat, inquit, Dicastillo disp. 1. n. 146. ex cap. 7. Levit. & 12. Deutero.

Dicit fortè quis; nihil tale ibi reperio; non enim in illis locis agitur de victimis Paschalibus; sed cap. 7. de ritu oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: cap. autem

8. au.

27.

Nomine Pasche etiam vocabantur victimæ diebus Azymorum oblatæ;

Nem. 18.

2. Paralip. 30. Deut. 16.

teste D. Augustino,

28. & Eldrà 1. 3. cap. 1.

2. Cor. 5.

quæ victimæ poterant comedi ab omnibus mundis; Dicastillo.

29.

antem 12. de Sacrificiis in genere certo loco exolvendis & comedendis.

Prohibetur quidem immundis eius carnum hostia pacificorum cap. 7. v. 20. & 21. Anima polluta que edirit de carnis hostia pacificorum, que oblata est Domino, peribit de populo suis. Et que tetigerit immunditiam hominis vel iumenti, sive omnis rei, que polluere potest & comederit de huiusmodi carnis interibit de populo suis. Attamen cum hoc sit jus positivum, idque divinum, quis sua auctoritate hoc extendat ad victimas Paschales?

Respondeo, nec ego, nec alius. Quid ergo? Attende Scripturam Sacram 2. Paralipom. 30. v. 22. Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt 7. diebus solennitatis (Paschalis) immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum per singulos dies. Qui habebant, inquam, intelligentiam bonam super Domino: & qui illi nisi mundi?

Quo circa eodem cap. v. 18. & 19. sic legitur: Magna enim pars Populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar & Zabulon, que sanctificata non fuerat, comedit Pascha, non iuxta quod scriptum est: & oravit pro eis Ezechias dicens: Dominus bonus propitius cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum Patrum suorum, & non imputabitur eis quod minus sanctificati sunt.

Ex his concludo, Judaeos noluisse introire in praeatorium, ne contaminarentur, sed ut comederent Pascha, non Agnum Paschalem, quem die praecedenti comederant ad vespeream; sed alias hostias pacificorum, quae singulis diebus, & praecipue primo die Azymorum, immolabantur, de quibus edere non solebat anima polluta sub pena mortis.

Non majorem habet difficultatem, quod tertio loco objiciunt ex Joannis cap. 19. v. 14. Erat autem Parasceve Pascha. Ex quo inferunt: ergo quando Christus est passus, Judaei necdum manducaverant Agnum Paschalem, & consequenter Christus anticipaverat.

Respondeo Neg. Conseq. quippe dies Crucifixionis, non transitivè, ut loquuntur, dicitur est Parasceve Paschae, quod, cum in eo cibi parari possent (Exodi 12. vers. 16. Dies prima Azymorum erit sancta, atque sollemnis, & dies septima eadem sollemnitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quae ad descendendum pertinent) nullam Parascevem, id est, diem praeparatorum, requirebat; sed intransitivè, quasi Parasceve Paschalis, seu Parasceve Sabbathi (in quo non licebat coquere cibos Exodi 35. vers. 2. & 3. Sex diebus facietis opus, septimus dies erit vobis sanctus, Sabbathum & requies Domini: quiescent opus in eo, occiderit. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem Sabbathi) in quam illo anno Pascha incidebat. Unde Marci 15. v. 42. dicitur: Et cum iam sero esset factum, quia erat Parasceve, quod est ante Sabbathum.

Parasceve utique Paschae, id est, qua illo anno erat Pascha; sicuti si solum festum v. g. Corporis Christi haberet vigiliam, in qua hoc anno incideret festum Sancti Joannis Baptistae, rectè diceretur illa dies vigilia Sancti Joannis, id est, vigilia, quae nunc est festum Sancti Joannis. Haec tamen locutio modò non valet, quia & ipsum festum Joannis habet vigiliam, quae proinde intelligitur transitivè, ut sic loquar, per ly Vigilia Sancti Joannis, ut idem sit, quòd dies praecedens festum Sancti Joannis, & non ipsum festum, licet in vigilia Corporis Christi, occurreret.

Confirmatur haec explicatio ex Joannis 18. v. 39. Ubi Pilatus volens Jesum dimittere, sic populum Judaicum alloquitur: Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudaeorum?

Nec satisfacis, si respondeas, per Pascha ibi intelligi lunam 14. ad cujus vespeream Pascha immolari oportebat: siquidem loco, ly In Pascha, Math. 27. v. 15. dicitur: Per diem sollemnem. Et Marci 15. v. 6. Per diem festum. Clarum autem est diem 14. nec sollemnem, nec festum vocari in sacro eloquio, sed solum diem 15.

Contra, & erit objectio quarta; Judaei consultantibus de Christo occidendo dixerunt Matt. 26. v. 5. Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

Respondeo; etsi Judaei in principio timerint Christum occidere in festo, postmodum tamen, oblata occasione Judaei, promittentis ipsum tradere sine turbis, mutaverunt consilium, & in die festo occiderunt ad majorem illius ignominiam.

Obijciunt V. ipso die mortis Christi Joseph mercatus est syndonem, devotae mulieres paraverunt aromata ad eum sepeliendum, Judaei contra eum criminaliter processerunt: atqui haec non licebant in die festo, ergo Christus in illo non est occisus; & per consequens non comedit Agnum Paschalem ad 2. vespeream lunae 14. quae festum in mediàtè praecedebat, sed ad 2. vespeream lunae 13. adeoque haec erat lege praecipua, & non illa, inquit Aloysius supra.

Convenit hic Auctor cum Graecis in die mortis Christi, quem existimat non fuisse diem sollemnem seu primum Azymorum propter argumentum jam propositum: discordat autem ab illis in die immolationis Agni Paschalis, quem ipse existimat fuisse lunam 13. ad 2. vespeream; illi autem lunam 14. Quidquid sit de illa die, de qua jam discurramus, certum nobis est, Christum passum fuisse ipso die festo Paschatis.

Unde ad argumentum propositum, Respondeo; licitum fuisse illo die facere opera pietatis, prout est ungere, & sepelire, & per consequens emere ea, quae erant necessaria ad illa opera.

Testimonium huic rei perhibet Christus apud Matth. cap. 12. Cum enim Judaei interrogassent eum: si licet Sabbathis curare?

B Ipse

Offenditur exemplis.

31. & constituitur, aut floritate Scripturae. Ion 18.

Math. 27. Mar. 15.

Math. 26.

Judaei in die festo occiderunt Christum.

32.

Paschatis videlicet.

33.

in quo licita erant pietatis opera. Math. 12.

20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ut probatur ex verbis & factis Christi.

Ipse v. 11. Dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habet ovem unam, & si ceciderit hac Sabbathis in foveam, nome tenebit & levabit eam? Et subsumens v. 12. Quanto, inquit, magis melior est homo ove? Concludit: Itaque licet Sabbathis benefacere. Et ut factis dictum comprobaret, tunc ait homini v. 13. Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati, sicut altera. Idem constat ex Marci 6. Luca 6. ac 13. & Joannis 7.

Porro si licet Sabbathis benefacere; curare, extrahere asinam cadentem in foveam &c. quanto magis aliis solemnitatibus, in quibus licebat coquere cibos, quod illicitum erat in Sabbathis, tanquam precipuis festivitibus?

Item ex facto Tobia.

Nonne Sacra Pagina Tobia 2. narrat Tobiam in die festo sustulisse occisum, ut cum sol occubisset, cautè sepeliret eum? Quis credat Tobiam, qui ibidem vers. 9. appellatur timens Deum, contra preceptum legis misericorditer sustulisse mortuum, ut sepeliret? Quod procul dubio etiam clarè luce fecisset, nisi obtulisset imperium mortis, quod vix effugerat hujus rei causà, ut ibidem narratur v. 8. Iam huius rei causà interfici iussus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos?

Tobia 2.

34.

Quod atinet ad accusationem Judæorum; hi, nimia invidia in Christum excæcati, facillè sibi persuaserunt, esse licentum in die festo, oblatà occasione, etiam occidere, quem Deo blasphemum, & genti suæ adeo perniciosum putabant.

Imò verosimiliter non fuit illicitum isto die causam dicere &c. Ioan. 18.

Addè; verosimiliter non fuisse ipsis illicitum in die festo causam dicere, & mortem procurare; nulla quippe Scripturæ specialis, vel generalis prohibitio exstat; sed ad summum exequi, juxta illud Joannis 18. v. 31. Nobis non licet interficere quemquam.

Matth. 26.

Et ideo non rationem festi allegant Matth. 26. v. 5. sed, Ne forte tumultus fieret in populo, tunc vacante, & in civitate existente. Ubi cum addunt forte, satis significant, si sine tumultu posset fieri, de quo dubitabant, statim fuisse consensuros in Christi captivitate & morte. Quà responsione totaliter evertitur tertium fundamentum Aloysii, & plenariè satisficit argumento Græcorum. Restant tres aliæ objectiones non contemnendæ.

35.

Obijciunt ergo VI. Si Christus cenavit Agnum ad finem lunæ 14. & consequenter passus est in Parasceve, non potuit resurgere alterà Sabbathi, hoc est, Dominicà die; alioquin non appareret quomodo juxta suam prædictionem Matth.

Item 12.

12. v. 40. fuerit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus: Sicut, inquit, fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

Ostenditur qualiter Christus fuerit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Respondeo Neg. Conseq. etenim sumendo per Synecdochem partem pro toto, facillè invenimus tres dies, nempe diem Veneris, sub cuius finem est sepultus, diem Sabbathi, quo toto fuit in sepulchro, & diem Dominicam, sub cuius initium resurrexit.

De noctibus major est difficultas, quæ tamen haberi possunt accipiendo diem naturalem, in qua involvitur etiam nox, ac proinde, quia tribus diebus naturalibus per Synecdochem fuit in sepulchro, etiam consequenter tribus noctibus, utpote quæ in illis diebus comprehenduntur.

Secundò, & facillè, computando diem naturalem, ut promiscuè fit, à media nocte præcedente auroram, usque ad sequentem mediam noctem, sic ut dies artificialis fit medius inter duas medietates noctis: quo casu per Synecdochem habentur tres noctes, prima medietas quæ claudebatur dies Veneris, secunda integra ex duabus medietatibus, una à qua incipiebat Sabbathum, altera quæ claudebatur; tertia medietas noctis, scilicet à duodecima usque ad auroram, à qua incipiebat Dominica.

Septimam objectionem, quæ etiam militat contra Græcos, accipio ex cap. 23. Levit. Ubi n. 15. & 16. præcipitur solemnitas Pentecostes hisce verbis: Numerabitur ergo ab altero die Sabbathi (hoc est à secunda die Azymorum, nam prima tanquam festiva etiam dicebatur Sabbathum) in quo obtulisti manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomada septimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis Sacrificium novum Domino &c.

Imò autem si Christus primo die Azymorum, & ferià sextâ foret passus, festum Pentecostes sive Quinquagesimæ illo anno non incidisset in diem Dominicum, sed in Sabbathum, id est, septimam diem hebdomadæ; ab illo enim inceperat computatio 50. dierum, quod est contra communem Ecclesiæ sensum, quo indubitanter traditur Spiritum Sanctum descendisse in Apostolos Dominico die.

Huic objectioni variè à Doctõribus adhibentur solutiones: ex quibus duas seligo, quas hinc subijcio. Respondeo itaque primò, Pentecosten isto anno incidisse in Dominicum diem, etiam juxta nostram doctrinam computando 50. dies à 2. die Azymorum; sed exclusivè spectatà, seu eà non computatà. Ita Dicastillo supra n. 176.

Hæc solutio facilis, sed sine fundamento in sacro eloquio, ut propterea aliquibus videatur excogitata magis ad fugiendam difficultatem, quam eam solidè enodandam.

Equidem similem locutionem reperio in Regula nostra cap. 3. ibi: Et venient à festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam verò quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania Domini usque ad continuos 40. dies &c. Praxis autem declarat festum omnium Sanctorum, uti etiam Epiphaniam Domini, exclusivè spectari, seu non computari inter dies jejuniorum.

Baronius & Bellarminus existimant saltem eo anno, quo Christus passus fuit, quinquagesimam diem incepisse numerari à 3. die Azymorum, quæ Christus resurrexit; quia 2. dies Azymorum, inquit, eo anno fuit Sabba-

36. Septima obiectio.

Levit. 23.

Prima responsio. Pentecosten isto anno incidit in Dominicum diem; computando 50 dies à 2. die Azymorum exclusive. Dicastillo.

37. Baronius. Bellarminus.

Sabbatum, quo non licebat metere manipulum spicarum, quem illo die offerre oportebat.

Sed hoc refelli videtur, ait Eximius Dominus Libertus Fromondus in suo Commentario ad 2. cap. Act. Apostolorum vers. 1. ex Levit. 23. vers. 10. Nam ibi dicitur, quod ex messe jam refecta sumeretur ille manipulus, non autem quod eodem die 2. Azymorum, sive lunâ 16. deberet refecari. Verba textus sunt: *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem, qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati, & sanctificabit illum. Ubi tantum præscribitur elevatio fasciculi coram Domino altero die Sabbati, & ejus sanctificatio, non autem refecatio, ut patet.*

Deinde, sicut licebat in templo Sabbatum violare (ut loquitur Christus Matth. 12. v. 5. *Ant non legis, inquit, in lege, quia Sabbatus Sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt?*) macchando scilicet, excoriando, & cremando animalia in Sacrificium, ita licuisset Sabbatho manipulum unum spicarum metere ad offerendum Domino.

Hinc respondeo II. cum Fromondo supra; quod Lucas ait Act. 2. v. 1. *Cum compleveretur dies Pentecostes* (Græcè in singulari numero *Cum completeretur*, id est, cum dies quinquagesima à Paschate compleri inciperet, sive inchoaretur, paulò scilicet ante horam diei tertiam post ortum solis) intelligendum esse de Pentecoste Christiana, sicut intelligitur Pascha Christiana, sive dies Resurrectionis Christi, à qua inclusivè computabatur; quippe eo tempore, quo Lucas scripsit Acta Apostolorum, à Christianis jam celebrari coeperat. Nec mirum quod tunc temporis magna esset multitudo diversarum Nationum in Jerusalem, siquidem Pentecoste Judæorum immediatè præcesserat.

Potro hic sensus Scripturæ videtur colligi ex ipso contextu: nam cap. 1. v. 2. dixerat: *Quibus (Apostolis) & præbuit seipsum (Jesus) vivum post Passionem suam in multis argumentis, per dies 40. (utique à die Resurrectionis) apparens eis &c. Et infra: Et cum hæc dixisset (scilicet die 40.) videntibus illis elevatus est &c.* Ergo cum subdit cap. 2. v. 1. *Cum compleveretur dies Pentecostes*, id est, numerus 50. dierum, verosimilius est ipsum computasse ab illo die, à quo antea computaverat dies 40. scilicet à die Resurrectionis more Christianorum tunc usitato.

Objeicit VIII. Si Christus luna 14. celebrasset suum Pascha, posset quandoque coincidere Pascha Judæorum cum Paschate Christianorum; sed hoc dici non potest; ergo &c. Probat Major; quia Pascha à Christianis celebrandum est primo die Dominico post 14. lunam Aprilis, sicuti decretum est à Victore XIII. Pontifice à Petro in Epist. 1. & refertur cap. *Celebrationem* 22. de Consecr. dist. 3. atque is dies Do-

minicus potest contingere 15. lunâ; quia luna 14. potest contingere die Sabbati; ergo &c.

Respondet Covarruvias lib. 1. Variarum Resolur. cap. 17. decretum Victoris est ita accipiendum, ut à 14. luna ad 21. die Dominico Pascha nostrum celebretur, modò dies is Dominicus non contingat, nec 14. nec 15. lunâ; quod si contigerit, ad sequentem diem Dominicam differtur isthæc solemnitas ex D. Aug. (vel quisquis est Auctor) in qq. ex novo Testamento c. 84. Hæc sunt ejus verba: *Omnia enim plena Deus instituit, ideoq; à 14. usque ad 21. his septem diebus Pascha nobis celebrare concessum est, ut de his septem aliqui dies à Parasceve usque ad Resurrectionem Domini concludantur, ut neque tertia decima in Passione sit, neque quarta decima in Resurrectione, aut quinta decima. Nam ante 21. secundum nos, lunam, Pascha Christi sit & Resurrectio.*

Verum cum constet ex tabula Paschali nova reformata; Pascha celebrandum lunâ 15. anno 1900. hinc aliter responderi posset; nupiam Ecclesiam prohibuisse Christianis celebrare suum Pascha, quando Judæi celebrant 1. diem Azymorum, sed dumtaxat, quando celebrant suum Pascha, id est, immolant Agnum Paschalem, lunâ videlicet 14. ad 2. vespertim. Et ideo nunquam luna 14. est Pascha Christianorum; sed quocumque luna 14. incidit in diem Dominicum, transfertur in diem Dominicum sequentem, qui est luna 21. & septimus Azymorum, æque solemnitas, ac primus Azymorum. Si ergo luna 21. potest celebrari Pascha Christianorum, cur non etiam luna 15?

Hæc sunt præcipua quæ contra sententiam Ecclesie latinæ communiter objiciuntur. Nam quod quidam aiunt, Christum uno die tempore lege præscriptum prævenisse, ut posset mori in illa ipsa solemnitate immolationis & comestionis Agni, qui erat figura Christi, nullus est momenti; non enim oportet figuram omnino convenire cum figurato.

Præterea illo die, quo immolabatur Agnus apud Judæos, instituit Christus Sacrificium incurventum, cujus etiam Agnus erat solum.

Denique & eodem die mortuus est, licet non eadem horâ, eodem inquam die, si non naturali, certè eodem die festivo; scilicet primo die Azymorum in 2. vespertis, quando in primis vespertis comedebatur Agnus Paschalis, & ipse Christus comederat cum Discipulis suis, secundum quod dicit Evangelista Marcus c. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum, quando Pascha (id est, Agnum Paschalem) immolabant, dicunt ei Discipuli: Quò vis eamus & paremus tibi comedere Pascha?* id est Agnum immolatum in 2. vespertis lunæ 14. quæ incipiebant à 2. pomeridiana, & erant primæ vespertæ lunæ 15. maxime post occasum solis.

Vel, ut legit Evangelista Lucas cap. 22. v. 7. & 8. *Veni autem (id est, appropinquabat) dies Azymorum, in qua (id est, in cujus primis vespertis, vel paulò ante) necesse erat occidi Pascha.*

Prima refponfio.

Secunda.

40. Solvuntur quedam minoris roboris argumenta.

Mar. 14.

Luc. 22.

Et misit Petrum, & Joannem dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus, id est, occidite agnum, & assate, ut post occasum solis juxta præscriptum legis comedamus.

41. Enimverò licet Christus tamquam Legislator minime istâ lege comprehenderetur: ut quid tamen illam, citra necessitatem, ut ex dictis satis manifestum est, instante morte suâ violasset, qui non venerat solvere legem, sed adimplere verbo pariter & exemplo? Certè occasionem dedisset Judæis ipsum arguendi tamquam violatorem & transgressorem legis Moisaicæ, cujus tamen observator semper quoad vixit, haberi voluit.

Offenditur ex Scoto quando Christus fecerit Cœnam.

Quod Christus, inquit Scotus supra, passus fuerit lunâ 15. & per consequens fecit Cœnam lunâ 14. probatur expresse per illud Matth. 26. Prima die Azymorum quæsierunt Discipuli: ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Et Marci 14. Primâ autem die Azymorum &c. Et Luca 22. Venit dies Azymorum &c. Ex istis patet quod die Azymorum primâ, scilicet 14. lunâ comedit Agnum Paschalem, & hoc iuxta illud Numer. 28. quod allegatum est statim (Quartâ decimâ die mensis primi Pascha erit) & 15. die erit solemnitas, hoc est, primus dies integer solemnitatis Paschæ, & illâ die passus est Christus: & sic illâ horâ, qua comedi debuit Agnus Paschalis secundum legem, scilicet 14. die mensis primi comederunt Discipuli verum Agnum. Hucusque Doctor Subtilis.

Quæ cum ita sint, quid superest nisi tertia controversia? De tempore nimirum, quo Judæi illo anno solemnitatem hanc celebraverint.

Sunt qui arbitrantur Judæos illo anno, quia occupati in morte Christi, contra legem distulisse comestionem Agni, usque post ipsius crucifixionem, parùm curantes præceptum divinum, modò illum è medio tollerent, quem gentis & legis suæ existimabant subversorem.

Judæi non distulerant contra præscriptum legis Agni comestionem.

Sed hæc opinio caret verisimilitudine. Si enim Judas occupatus in traditione Domini sui, tempus invenit comedendi juxta præscriptum legis Agnum Paschalem; quidni etiam invenerint Principes Sacerdotum, Scribæ, & Pharisei, qui legis Moisaicæ videri volebant observantissimi? Et multò magis reliquum vulgus, penitus inscium eorum, quæ Principes Sacerdotum, Scribæ, & Pharisei contra Christum machinabantur.

42. Maldonatus.

Hæc ergo opinio explosâ, Maldonatus ad illa verba Matth. Scitis quia post biduum Pascha fiet (post Lyranum, Janlenium, & nonnullos alios Interpretes Sacræ Scripturæ) putat Christum immolasse agnum lunâ 14. (quæ tunc erat feriâ 5.) ad 2. vespere, & instituisse tunc Eucharistiam: Judæos tamen ex dispensatione factâ à tempore Esdræ, isto anno immolasse sequenti die, scilicet ad primam vespere lunæ 16. adeoque in die Veneris, idque semper, quoribus prima dies Azymorum incidisset in diem Veneris, quam isto anno transfulerunt in Sab-

An ex dispensatione immolaverint ad primam vespere lunæ 16?

bathum, quia isti populo durum erat dno festa immediatè sibi succedentia observare, scilicet Pascha, & Sabbathum.

Verumtamen nullum est istius commentitiæ dispensationis vel leve vestigium in Scriptura; quin satis patenter significat, locis statim assignatis, Christum celebrasse ultimam Cœnam, quando necesse erat occidi Pascha. Quomodo autem necesse, si oppositum tunc erat permissum?

Istius dispensationis in Scriptura non apparet fundamentum.

Mirum foret Josephum, aut Philonem Judæum, diligentissimos ceremoniarum & legum Judaicarum Scriptores, ne vel minimo verbo illam translationem festorum indicare, si tunc temporis fuisset usitata. Immo Josephus lib. 3. Antiquitatum cap. 15. juxta editionem Basile. dicit, tempore Hyrcani festum Pentecostes proximè post Sabbathum incidisse. Verba ejus sunt: Nam quinquagesima festivitas post Sabbathum instabat, in qua minime licet nobis, vel in Sabbatho, vel in festo die viam consicere.

Josephus.

Cæterùm gratis admisâ illâ translatione festorum, non evitatur inconveniens, ad quod evitandum à suis Auctoribus fuit excogitata. Quippe septima dies Azymorum festiva erat, sicut prima, ut patet ex supra dictis; illa porò tunc incidisset in diem Veneris proximè præcedentem sequens Sabbathum. Et quidni sicut septima, ita & prima potuerit præcedere?

43.

Hæc quoque admisâ, non evitatur inconveniens, quod ex parte incidit sui Auctores.

Etenim in aliis festivitatibus præter Sabbathum, id est, septimam diem hebdomadæ, non erat prohibitum præparare & coquere cibos, ut expressissimè dicitur de die prima & septima Azymorum, Exodi 12. v. 16. Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent. In festo quoque Tabernaculorum nihil præcipiebatur, quod in Sabbatho fieri non licebat, & ideo cum eo poterat coincidere.

Exod. 12.

Confirmatur; quia tempore primitivæ Ecclesiæ, ut referunt Eusebius, Nicephorus, Augustinus, & alii antiqui Scriptores, Judæi lunâ 14. in quamcumque diem incidisset, infallibiliter celebrabant Pascha. Unde hæretici dicti, Quartodecimani, dicebantur Judaizare, quia docebant verbo & factò, Pascha celebrandum esse lunâ 14. quocumque tandem die occurrisset.

A communi sententia non recellit D. Augustus.

Sanè Divum Augustinum in communi fuisse sententia, colligitur manifestè ex Epistola ejus 86. ibi: Intermissò autem uno die, cuius vespere, postremâ, Dominus Pascha cum Discipulis manducavit, qui suis fuit eius diei, quem vocamus 5. Sabbathi, id est, diem Jovis: Deinde traditus est eâ nocte, qua iam ad sextam Sabbathi (quæ est dies Veneris) qui dies passionis eius manifestus est, pertinebat. Hic dies primus Azymorum fuit à vespere, præcedente, incipiens. Sed Matth. Evangelista, quintam Sabbathi dicit fuisse primam diem Azymorum, quia eius vespere sequente futura erat Cœna Paschalis, quâ Cœnâ incipiebat Azymum, & ovis immolatio manducari, à Christo utique, & reliquis Judæis Pauci

Pauci ergo Rabini, qui ante quingentos annos scripserunt, & illius translationis meminerunt, utpote nullius nominis & auctoritatis, nequeut his probatis & antiquis Auctoribus prevalere.

Nec obstat, quod Joannis 19. v. 31. de illo Sabbatho, quod immediate subsequatur mortem Christi, dicatur: *Erat enim magnus dies ille Sabbathi*, puta propter concurrens festum diei primæ Azymorum. Non obstat, inquam; quia *ly Dies ille*, non refert Sabbathum unum ali-quod singulare, sed universim omne Sabbathum Judæorum, quod singulis septimanis occurrebat, & magnum erat apud Judæos, utpote in quo nequidem poterant coquere cibos, quod tamen in aliis diebus festivis etat licitum.

Colligo ex contextu: *Judæi ergo, quoniam Passæve erat* (id est, dies præparationis, qui generaliter præcedebat omne Sabbathum septimanæ) *ut non remaneret in cruce corpora Sabbathi* (scriptum siquidem non ignorabant Deuterio, 21. v. 22. & 23. *Quando peccaverit homo, quod morte plebendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepebetur*). Et quamquam id fieri potuisset, etiam inceptâ solemnitate Sabbathi, utpote nullâ lege prohibitum, equidem indecens videbatur) *erat enim magnus dies ille Sabbathi* (qui universim singulis hebdomadibus particulari requie, etiam à coquendis cibis, celebrabatur) *rogaverunt Pilatum ut frangeretur eorum cruxa & tollerentur*. Ecce qualiter locus ille Joannis in nullo præjudicet communi sententiæ.

Reliquis, quæ fortè ab aliquibus adhuc possent objici, arbitror superfedendum, quia minoris momenti, vel in præcedentibus soluta, aut certè ex illis facillè solubilia.

Finio, & iteratò affirmo, Christum instituisse Eucharistiam ad finem lunæ 14. mensis Nisan, quando juxta legis præscriptum, etiam à cæteris isto anno observatu necessarium, Agnum Paschalem comederat.

Si autem à me queritur, an ante, an verò post lotionem pedum; sub cœna legali, an verò sub usuali? Respondeo citiùs:

CONCLUSIO III.

Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit post lotionem pedum sub cœnâ usuali, si illam adhibuerit.

Ad hoc hanc limitationem; quia aliquibus non videtur adeò certum, quòd Christus præter cœnam legalem, adhibuerit etiam usua-lem: nam agnus anniculus apparet ipsis abundè

sufficisse pro cœna tredecim, aut circiter, personarum; quòd si quid deesset, id tam parùm fortè fuit, ut non esset operæ pretium idcirco novam cœnam inchoare, sed posset instar appendicis cœnæ legali annexi.

Verùm cum natura unius hominis pluribus indigeat ad sui satietatem atque nutritionem, quàm alterius; neque nobis satis constet, imò planè ignota sit indigentia Apostolorum pro isto tempore; si liceat conjecturari, cum fuerint omnes fortes viribus, corpore valido, ac robusto, aliqui piscatores, alii aliis laboribus assueti, credendum est, pluribus indiguissè, quàm uno agno anniculo fortè parvæ quantitatis, idque non solum per modum appendicis, sed etiam per modum novæ cœnæ, in magnis familiis aliorum Judæorum, secundum communem sententiã, usitata.

Cæterum, ut ad propositum veniamus, sive Christus illâ nocte unam simpliciter celebravèrit cœnam, sive cum aliqua appendice, sive duplicem integram, seu etiam triplicem, secundum diversas Doctorum opiniones, sive veriùs, conjecturas, imprimis probabilis appareret, Eucharistiam fuisse institutam post lotionem pedum, utpote quam, communi calculo Sanctorum Patrum, adhibuit Christus præcipuè ad significandam munditiã animæ, necessariam ad fructuosam perceptionem hujus Sacramenti. Planè ergo conveniens erat, quòd post illam Sacramentum institueret, & lumen dum Apostolis porrigeret.

Sanè postquam lavit pedes eorum, iterum recubuisse Christum, apertus est textus Joannis 13. v. 12. *Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, cum recubisset iterum &c.* Ad quid, nisi ut cœnantibus Discipulis acciperet panem, benediceret, ac frangeret? *Cœnantibus eis* (utique post lotionem pedum) *accepit Iesus panem & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, hoc est corpus meum &c.* Matth. 26. v. 26.

Et Evangelista Marcus cap. 14. v. 18. ait: *Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait Iesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.* Versu autem 22. *Et manducantibus illis accepit Iesus panem, & benedicens fregit &c.*

Sanctus verò Lucas postquam cap. 22. v. 19. & 20. enarravit institutionem Sacramenti, v. 21. subjungit: *Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.* Porro signum proditoris à Christo datum fuisse post lotionem pedum, manifestum est ex Joannis cap. 13. Cum enim absolutâ lotionem iterum recubisset cum duodecim, dixit eis v. 12. *Solus quid fecerim vobis? Et post pauca v. 21. Amen amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me.*

Cumque Joannes recubens supra pectus Jesu, eum interrogasset: *Domine quis est? Respondit Iesus: hic est, cui ego intinxi panem por-*

præter legalem adhibuisse eam usua-lem.

Eucharistia instituta post lotionem pedum.

46. Probatur auctoritate scripturæ Joan. 13.

Math. 26.

Mar. 14.

Luc. 22.

Joan. 13.

revero.